

Poročilo v zadevi Poljče/napis na zaslonu

Na varuhov naslov je prispelo 9 pisnih in 1 telefonski odziv na programsko vsebino z naslovom ODLOČITEV: Prireditelj ob 30. obletnici odločitve za plebiscit v Poljčah, ki je bila objavljena 7. novembra 2020, ob 18.10 na TV SLO2. Posnetek je dostopen v spletnem arhivu na povezavi: <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/proslave-in-slavnostne-seje/174730744>.

ODZIVI

Pritožnike je **zmotil grafični napis, ki se je pojavil na zaslonu med predvajanjem oddaje**, in sicer: »Oddaja je nastala v produkciji VSO in ne izraža mnenja Televizije Slovenija.«

Gledalci so o tem zastavljali različna vprašanja. Zanimalo jih je predvsem:

- kdo je bil urednik in avtor oz. naročnik oddaje, in zakaj to ni bilo razvidno iz špice;
- zakaj se je TV Slovenija odločila za predvajanje oddaje, ali je bila načrtovana s Programsko-produkcijskim načrtom RTV Slovenija;
- kaj pomeni grafični napis na zaslonu, kdo se je odločil za njegovo objavo in zakaj?
- ali je to prvi primer takšnega grafičnega napisa oz. ali so bili podobni primeri že v preteklosti?
- kaj je TV Slovenija sporočala gledalcem z objavo grafičnega napisa: ali se ograjuje od oddaje v izvedbenem smislu, ker npr. ne bi izpolnjevala produkcijskih standardov, ali od dramaturgije oddaje, ker npr. način in potek pripovedi ne bi upoštevala poklicnih in etičnih standardov, ali od določene vsebine v oddaji (katere, zakaj), ali pa od obeležitve dogodka oz. dogodka pred 30. leti samega.

Več pritožnikov je napis razumelo, kot bi se TV Slovenija odklonilno opredelila bodisi do dogodkov izpred 30 let bodisi do govorcev.

POJASNILA IN ODGOVORI

Varuhinja je bila seznanjena s sporočilom za javnost, ki ga je – kot odgovor na odzive občinstva in medijska vprašanja – pripravila Služba za komuniciranje RTV Slovenija. Sporočilo je sestavni del tega poročila (**priloga 1**).

Glede televizijskega spremljanja obletnice dogodkov v Poljčah je varuhinja pisala **odgovorni urednici Informativnega programa Manici J. Ambrožič** – njena informacija je sestavni del tega poročila (**priloga 2**).

Za podrobna pojasnila glede predvajanja oddaje in grafičnega napisa pa je varuhinja prosila direktorico TV Slovenija Natalijo Gorščak, ki je pristojna za oblikovanje shem, posege v programske pasove in odločitve o vsebinski podobi posameznih televizijskih programov. Direktorica TV Slovenija Natalija Gorščak je odgovorila:

»Oddaja je bila umeščena v program na podlagi prošnje. 22. oktobra 2020 smo namreč od predsednika Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve (VSO) Alojza Hojsa prejeli prošnjo za umestitev oddaje 30 let Poljč v program.

Zaradi epidemiološke situacije so se v VSO odločili, da ne bodo imeli proslave z občinstvom, temveč da bodo pripravili posnetek, za katerega so želeli, da ga umestimo v program. Oddaja ni bila umeščena v PPN 2020, podobno kot veliko takih dogodkov, ki jih naknadno uvrstimo v program, saj nihče ni predvidel, da proslave, s katere bi lahko poročali, ne bo.

Dogovorili smo se, da bomo posnetek simbolične proslave umestili v program, saj gre za izredno situacijo. Dogovor je bil, da bi bil na sporedu na dan obletnice, zatem pa smo od Uroša Novaka, ki je bil zadolžen za komunikacijo, prejeli prošnjo, da bi oddajo umestili že pred napovedano obletnico, čez vikend. Oddajo smo prejeli v petek dopoldne, kolegica iz Uredništva informativnega programa, kamor taki dogodki sicer sodijo, je posnetek isto popoldne pogledala in nas opozorila na to, da oddaja nima špice, da ne upošteva veljavnega zakona o grbu, zastavi in himni, prav tako pa ni bila pripravljen v skladu s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike. Če bi želeli povsem zadostiti standardom, ki se jih držimo pri produkciji lastnih oddaj, bi morali korenito poseči v oddajo, ki je nastala v produkciji Združenja VSO.

Za umestitev v program smo se kljub vsemu navedenemu odločili, ker smo se dogovorjenega predvajanja želeli kljub vsemu držati, saj se zavedamo, da gre za pomemben zgodovinski dogodek.

Napis, da oddaja ne izraža mnenja Televizije Slovenija, smo dodali predvsem zato, ker ni šlo za produkcijo TV Slovenija, kar iz posnetka ni bilo jasno, saj ni imel nobenega zaključnega napisa o producentu.

Navodilo za objavo napisa sem po posvetu s kolegi dala Natalija Gorščak, direktorica Televizije Slovenija.«

MNENJE IN PRIPOROČILO:

Na podlagi pridobljenih informacij in pojasnil je varuhinja o zadevi zapisala mnenje in priporočilo.

MNENJE: Varuhinja meni, da je direktorica TV Slovenija ustrezno pojasnila sosledje dogodkov, ki je privedlo do odločitve o objavi posnetka in grafičnega napisa, ter odgovorila na vprašanja, kdo je sprejel odločitev in zakaj.

Razumljivo je, da morajo programske vsebine, neodvisno od tega, ali gre za produkcijo RTV Slovenija ali za zunanjo produkcijo, upoštevati veljavna poklicna, etična in programska merila, saj se le tako lahko zagotavljata vsebinska in izvedbena kakovost, ki jo občinstvo upravičeno pričakuje od javnega medija. Zato v vnaprej načrtovanih produkcijah sodelujejo tudi predstavniki RTV Slovenija (uredniki, novinarji, tonski mojstri, režiserji itd. – odvisno od dogovora ter vsebinskih in produkcijskih zahtev/potreb).

Iz odgovora je razvidno, da oddaja, ki je predmet obravnave, ni nastala v takšnem sodelovanju in da je bil namen grafičnega napisa sporočiti občinstvu prav to, da ima oddaja pomanjkljivosti, od katerih se medij ograjuje.

Varuhinja lahko razume pritožnike, ki jih je grafični napis presenetil, saj ne gre za običajno obliko sporočanja razmerij med TV Slovenija, ki vsebino objavi in je zanjo odgovorna, ter zunanji producenti, ki vsebino pripravijo. Običajna metoda sporočanja občinstvu, kdo je odgovoren za posamezni segment oddaje, je grafična oprema v uvodni ali končni špici, iz katere v primerih koprodukcij ali drugih oblik sodelovanja z zunanjimi partnerji, izvemo tudi, kako je razdeljena odgovornost.

Če je šlo za ad hoc odločitev pod časovnih pritiskom ali za uvajanje nove prakse – v vsakem primeru **bi bilo treba predvideti možnost nesporazuma z občinstvom in premisliti, kako ga preprečiti. Sporočilo, ki se grafično izpiše na predvajano TV-vsebino, mora biti nedvoumno, torej takšno, da ne pušča dvomov, na kaj se nanaša, kdo komu kaj sporoča in zakaj.**

Varuhinja ne more presojati, katere zgodovinske dogodke naj se obeležuje s prenosi proslav ali predvajanjem vsebin iz zunanje produkcije, prav tako ne more ugotavljati, kdaj je kakšni obletnici posvečene dovolj/premalo/ravno prav pozornosti. Na načelni ravni pa tudi v tem primeru (kakor tudi v podobnih primerih v preteklosti, o katerih je bila vprašana) poudarja **veliko odgovornost RTV Slovenija, da ohranja spomin na zgodovinske prelomnice slovenske države, zlasti na povezovalne dogodke, s katerimi se utrjujejo skupne vrednote in državljska zavest, lahko pa so tudi v pomoč pri premagovanju razdiralnih pojavov v družbi.** Tudi to je vloga javnega medija.

V preteklosti je že bilo nekaj primerov, ko so **odločitve o (ne)prenosu proslave ali slovesnosti oz. drugih oblik obeležitev posameznih obletnic in praznikov pri občinstvu sprožale nejevoljo in dvom o konsistentnosti odločitev pristojnih v javnem mediju.** Pri tem je smiselno spomniti na primere, zabeležene v varuhinjinih poročilih za **november 2017** (Protest VSO zaradi prezrtega dogodka v Poljčah), **oktober 2018** (Ob obletnici TO: koliko, o čem in kako?; Brez prenosa proslave na državni praznik) ter **februar 2019** (Varuhinji v vednost).

Jeseni 2018 je takratna v. d. direktorice TV Slovenija Natalija Gorščak pojasnila, v katerih primerih se odločajo za prenose/obeležitve, omenila dileme in zadrege, ter napovedala: **»Za prihodnje leto pripravljamo na TV SLO pravilnik o prenosu proslav.«**

Na to obljubo je varuhinja vodstvo TV Slovenija spomnila v začetku leta 2019. Kot ji je znano (in kot izhaja iz zadeve, ki je predmet obravnave) **takšnega pravilnika še vedno ni.**

PRIPOROČILO: Varuhinja vodstvu RTV Slovenija priporoča, da **sproži notranjo strokovno razpravo o merilih za prenose/obeležitve pomembnih dogodkov in oblikah sodelovanja z zunanjimi organizatorji/producenti** ter zagotovi **pripravo enotnih smernic** (v obliki, kot je to po presoji vodstva najbolj smotrno - pravilnika, priporočil, meril) **o prenosih/obeležitvah na TV Slovenija, da bi tako prispevali k razvidnosti odločitev in se izognili morebitnim vnovičnim nesporazumom in zapletom.**

Ilinka Todorovski, varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija

Ljubljana, 25. 11.2020

PRILOGA 1: Sporočilo za javnost, kot odgovor na odzive gledalcev na oddajo Odločitev ter grafični napis na oddaji

»Oddajo z naslovom *Odločitev: Prireditve ob 30. obletnici odločitve za plebiscit v Poljčah* smo v program TV SLO izredno umestili zaradi pomena proslavljanja 30-letnice samostojne slovenske države. Objavili smo jo na predlog in prošnjo Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve (v nadaljevanju VSO). Zaradi trenutnih razmer, povezanih z epidemijo koronavirusne bolezni covid-19, je bilo dogovorjeno, da bodo z ustrezno AV tehnologijo pripravili posnetek svečane obeležitve 30. obletnice odločitve za plebiscit. Posnetek smo prejeli z zamudo. Pri preverjanju pred predvajanjem je bilo ugotovljeno, da končni izdelek ni bil pripravljen v skladu s Poklicnimi merili in načeli novinarske etike. Če bi želeli povsem zadostiti standardom, ki se jih držimo pri produkciji lastnih oddaj, bi morali korenito poseči v oddajo, ki je nastala v produkciji Združenja VSO. Ker pa smo se dogovorjenega termina predvajanja želeli kljub vsemu držati, smo se čutili primorane javnost obvestiti, da za vsebino prireditve ne moremo odgovarjati. In zaradi tega smo vas, gledalce na to tudi opozorili. Poudarjamo, da se nikakor »ne distanciramo« od prelomnih zgodovinskih dogodkov, ki so pred tremi desetletji privedli do samostojne Slovenije. Nasprotno, na RTV Slovenija v okviru [projekta Slovenija -30](https://www.rtvlo.si/slovenija-30) že vse leto obujamo spomine na ključne dogodke tistega obdobja, ocenjujemo in analiziramo leta samostojnosti in gledamo naprej, v skupno prihodnost. Nastal je tudi poseben tematski podportal 30 let, vabimo vas, da ga obiščete na: www.rtvlo.si/slovenija/30-let.«

PRILOGA 2: Informacija odgovorne urednice Informativnega programa TV Slovenija Manice J. Ambrožič o spremljanju 30-letnice dogodkov v Poljčah

»V ponedeljek, 9. novembra je predsednik države Borut Pahor ob 30. obletnici odločitve v Poljčah pripravil slovesnost, na kateri so govorili predsednik države, predsednik vlade Janez Janša in ustavni pravnik dr. Peter Jambreč.

O slovesnosti smo poročali v Poročilih ob 17h z vestjo, v TVD je bil prispevek, v Odmevih pa smo pripravili feljton o tem zgodovinskem dogodku.

<https://www.rtvlo.si/4d/arhiv/174731120?s=tv>
<https://www.rtvlo.si/4d/arhiv/174731174?s=tv>

Prav tako smo slovesnost 9. novembra večkrat ponovitveno predvajali na TVSLO 3. Na RTV Slovenija sicer že več mesecev poteka projekt Slovenija -30, v okviru katerega nastajajo pestre vsebine, povezane z bližajočo se obletnico osamosvojitve Slovenije. Vabimo vas, da obiščete povezavo: <https://www.rtvlo.si/slovenija/30-let>«